

Kursuse nimetus	Kirjandus ja film
Kursuse tüüp	Mooduli kursus
Eeltingimused kursusel osalemiseks	Läbitud mooduli „Kirjandus ja film“ 1. kursus
Kursuse maht (1575 min, st 35 akadeemilist tundi)	Kontaktõpe 21 70-minutilist tundi ja õpilaste iseseisev töö (105 min)
Kursuse toimumise aeg	12. klass 2. periood

Kursuse lühikirjeldus

Kursusega taotletakse, et õpilane omandaks põhiteadmisi filmi olemusest ja vastuvõtust ning mõjust vaatajale ning tajuks filmikeele poetikat kirjandusteoste tõlgendamisel.

Õppetöö aluseks on GRÕK valikkursus „Kirjandus ja film“, mis keskendub kirjanduse ja filmi kokkupuutepunktidele. Kursuse jooksul antakse õpilastele esmane ülevaade sellest, kuidas film tänapäeval valmib. Kursuse põhirõhk on filmi ja kirjandusteose võrdleval analüüsil ning filmikeele (poetika) õpetamisel. Õppetöös kasutatakse võimalikult palju visuaalset õppematerjali (nt filmilõike linateose valmimise etappidest, lähivaatluseks filmide ja kirjandusteoste katkendeid jms) ning võimalusel monteeritakse mõne lihtsama filmimonteerimisprogrammi abil kaadreid, et paremini mõista filmikujundi olemust. Kursuse jooksul käsitletavat tervikteost (nii filmid kui ka kirjandusteosed) valib õpetaja, õpilastel on soovitatav enne filmi vaatamist läbi lugeda vastav kirjandusteos.

Kursuse sisu

Filmi loominguiline meeskond ja valmimine. Stsenaariumi periood: osalevad stsenaarist, režissöör, produtsent; tulem: valmis stsenaarium. Stsenaariumi etapid: ideekavand (sünopsis), arendus, stsenaariumi variandid. Süžeeeliinid ja areng: proloog, ekspositsioon, sõlmitus, intriig, kulminatsioon, lahendus, epiloog. Filmimise ettevalmistus: osalevad režissöör, operaator, kunstnik, produtsent; tulem: filmi lavastusprojekt. Režiistsenaarium ja kadreering, lavastusprojekt kui filmi mudel. Näitlejate valik ja näitlejaproovide filmimine. Võttekohtade otsimine ning dekoratsioonide plaanimine.

Võtteperiood: osaleb kogu filmirühm; tulem: filmitud materjal. Meeskonnatöö filmi võtteperioodil. Režissööri osa filmirollide kujundamisel. Liikuv kaamera: panoraamid, peale- ja ärasõit. Rakurs (võttepunkt). Stopppkaader ja aegluup. Varjatud kaamera. Kombineeritud

võtted. Valgus, värv ja heli. Duublid ja variandid. Produktsendi roll filmi loomisel. Autorifilm ning produktsendifilm.

Järelootmine: osalevad režissöör, monteerija, helirežissöör, operaator, produktsent; tulem: valmis film. Filmi lõplik sünd montaažis. Monteeritud filmi värvikorrektsioon. Helilooja töö. Audiovisuaalse terviku tekkimine.

Filmipoetika ja -esthetika. Filmi poetikavõtted: metafoor, sümbol, allegooria, hüperbool, personifikatsioon. Poetikavõtete kasutamine filmis ning kirjanduses. Mustvalge ja värvifilm. Kaader ja plaan. Kaader kui katkestamata filmivõte. Kaadri kompositsioon. Montaaž kui uute ajalis-ruumiliste ja emotsionaalsete suhete loomise viis. Filmi süžee ning faabula. Kaadrisene ja kaadritevaheline montaaž. Detailid. Montaaži elementide, st kaadrivahetuse leidmine kirjandusteosest, proosalõigu, episoodi või stseni põhjal kadreeringu tegemine.

Filmi kokkupuuteid kirjanduse, teatri ja muusikaga. Filmikeele intertekstuaalsus. Muusika kui helifilmi dramaturgiline komponent. Muusika ja emotsioonide kujundamine.

Film kui kirjandusteose tõlgendus. Filmi ja kirjanduse suhted. Eesti ja maailmakirjanduse klassika ainetel valminud filme. Kirjandusteost illustreeriv ekraniseering ning kirjandusteose loominguiline töötlus. Üht ja sama kirjandusteost erinevalt tõlgendavad filmid. Kirjandusteoste põhjal valminud väärtfilme. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs. Filmikriitika. Filmiretsensiooni kirjutamine.

Mõisted: autorifilm, detail, dramaturgia, duubel, filmikriitika, filmipoetika, filmiretsensioon, kaader, kommertsfilm, montaaž, motiiv, plaan, produktsendifilm, režissöörifilm, stsenaarium, süžee, väärtfilm.

Valik käsitletavatest filmidest ja kirjandusteostest

Kursuse jooksul loeb õpilane läbi vähemalt kaks kirjandusteost ja vaatab nende põhjal tehtud filme:

- 1) „Hukkunud alpinisti hotell“, režissöör Grigori Kromanov. Tallinnfilm, 1979. Boriss Strugatski ja Arkadi Strugatski samanimelise jutustuse ainetel;
- 2) „Kõrboja peremees“, režissöör Leida Laius. Tallinnfilm, 1979. Anton Hansen Tammsaare samanimelise romaani ainetel;
- 3) „Nimed marmortahvil“, režissöör Elmo Nüganen. OÜ Taska Productions, 2002. Albert Kivika samanimelise romaani ainetel;
- 4) „Nipernaadi“, režissöör Kaljo Kiisk. Tallinnfilm, 1983. August Gailiti „Toomas Nipernaadi“ ainetel;
- 5) „November“, režissöör Rainer Sarnet. Homeless Bob Production, 2017. Andrus Kivirähki romaani „Rehepapp“ ainetel;
- 6) „Nullpunkt“, režissöör Mihkel Ulk, stsenaarist Margit Keerdo. Allfilm, 2014. Margus Karu romaani „Nullpunkt“ ainetel;
- 7) „Ristumine peateega“, režissöör Arko Okk, stsenaaristid Arko Okk ja Jaan Tätte. Acuba film, 1999. Jaan Tätte näidendi „Ristumine peateega ehk muinasjutt kuldsest kalakesest“ ainetel;

- 8) „Sügisball“, režissöör Veiko Õunpuu. Kuukulgur Film, 2007. Mati Undi samanimelise lühiromaani ainetel;
- 9) „Talve“, režissöör Ergo Kuld, stsenaarist Martin Algu. Taska Film, 2020. Oskar Lutsu „Talve“ ainetel;
- 10) „Tõde ja õigus“, režissöör ja stsenaarist Tanel Toom. Allfilm, 2019. Anton Hansen Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ ainetel.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- kirjeldab üldjoontes filmi valmimise käiku;
- tunneb filmi peamisi poetikavõtteid;
- võrdleb kirjandusteost ning selle põhjal valminud filmi, lähtudes filmi- ja kirjanduse poetikast;
- arutleb filmi ja kirjandusteose esteetika ning seal väljendatud eetiliste väärtushinnangute üle, sõnastab oma vaatamis- ja lugemiskogemuse;
- kirjutab kirjandusteose katkendi põhjal lühistsenaariumi ning kadreerib selle;
- kirjutab filmianalüüsi, kasutades kursuse jooksul õpitut ning hinnates filmis ja kirjandusteoses olnud väärtusi;
- teab eesti kirjanduse ainetel valminud väärtfilme.

Kursuse ülesehitus

Teema	Tundide arv
Filmi loominguiline meeskond ja valmimine	2
Filmipoetika ja -esteetika, mõisted	3
Film kui kirjandusteose tõlgendus. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs	16

*Kontaktundide arvu vähenemisel suureneb proportsionaalselt õpilaste iseseisva töö maht.

Tagasiside meetodid ja kriteeriumid ning kursusehinde kujunemine

Tagasisidestamine toimub Saku Gümnaasiumi õppekava 3. osas sätestatud hindamise korralduse põhimõtete alusel.

Õpitulemusi hinnatakse numbriliselt viie palli süsteemis.

Kursusehinde moodustavad filmide ja kirjandusteoste analüüsid, loov- ja rühmatööd. Positiivse kursusehinde saamiseks on õpilane läbi lugenud kaks kirjandusteost, esitanud filmide ja kirjandusteoste analüüsid, loov- ja rühmatööd.